

CONCEPTION OF PREPARATION OF SPECIALISTS ДКР MASTER'S «DEGREE» AFTER SPECIALITY 8.04010604 «ECOLOGICAL CONTROL AND AUDIT» IN НУБІП OF UKRAINE

U. V. Ribalko

In the article the concept of training, general characteristics and development prospects of the region on the need in the specialty "Environmental monitoring and audit"

Keywords: training, concept, environmental control, audit, environmentalist

Рибалко Юлія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри екології агросфери та екологічного контролю, декан факультету екології і сталого розвитку Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна) y_trygub@mail.ru

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Н. М. Рідей

УДК 378.1/.4:006.015.5 (477+73)

ПРОЦЕДУРИ АКРЕДИТАЦІЇ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ ТА США

Н. М. Рідей, А. А. Шолудяк

У статті представлені основні відомості щодо процедур акредитації в США та Україні, проведена їх порівняльна характеристика. Виділені ключові спільні та відмінні риси етапів акредитаційної сертифікації та самоаналізу університетів.

Ключові слова: принципи акредитації, навчальний заклад, експертна група, самоаналіз, акредитаційна експертиза.

Зростання попиту на освітні послуги сприяє розвитку організацій, здатних їх надати, проте проблему забезпечення розподілу потреби у освітніх послугах набуває як кількісний показник – необхідно забезпечити якість відповідних послуг. В даний час освітні установи наділені досить великим ступенем свободи в своїй освітній діяльності.

Існує велика різноманітність типів освітніх закладів, які розрізняються і за освітніми програмами, і за якістю їх реалізації. Акредитація дозволяє офіційно присвоїти йому певний державний статус, визначити його тип, вид і категорію.

Якість освіти є багатогранною категорією, яка за своєю сутністю відображає різні аспекти освітнього процесу – філософські, соціальні, педагогічні, економічні тощо. Проблема стандартизації у сфері освіти все частіше досліджується з соціально-педагогічної, філософської точок зору. Цим питанням займалися такі вчені як: І. П. Анненкова, М. В. Кісіль, О. М. Ельбрехт, В. П. Андрущенко, В. І. Байденко, В. П. Беспалько, І. Ф. Бех, І. А. Зязюн, В. С. Лутай, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко, Н. А. Фоменко та інші.

На сьогоднішній день акредитація навчальних закладів займає важливу ланку в підвищенні якості освітніх послуг оскільки дає змогу визначити можливості конкретного вищого навчального закладу (далі ВНЗ) здійснювати підготовку кадрів певного рівня кваліфікації та надання йому відповідного статусу, що досягається шляхом розвитку самоорганізації ВНЗ, ефективного використання бюджетних коштів і матеріальних ресурсів для потреб вищої освіти. Таким чином, акредитація є способом захисту учасників освітнього процесу від недобросовісних освітніх установ, що здійснюють освітню підготовку на неналежному рівні.

Мета роботи полягає у проведенні первинного порівняльного аналізу національної та американської процедур акредитації. Основним завданням є: проаналізувати нормативно-правові та наукові джерела у галузі наук і знань управління якістю вищої освіти для встановлення діючих процедур акредитації вищих навчальних закладів в світі та Україні та їх подальшого порівняння.

Основними принципами акредитації вищих навчальних закладів є: орієнтація на передові стандарти якості вищої освіти, що регулярно поновлюються; періодичність і гласність; достовірність і об'єктивність експертизи, авторитетність і незалежність експертів. Проводиться акредитація з ініціативи і за рахунок ВНЗ. Акредитованими можуть бути вузи у цілому або окремі спеціальності. ВНЗ вважається акредитованим, якщо акредитовані структури ВНЗ та не менше 70 процентів його спеціальностей. Акредитація проводиться експертними групами відповідно до напрямів підготовки спеціалістів і повинна: забезпечити досягнення і підтримання ВНЗ високого рівня

освіти, стимулювати його діяльність у напрямі поліпшення якості підготовки спеціалістів; зорієнтувати на систематичну самооцінку; забезпечити розвиток наукових досліджень; сприяти визнанню дипломів на міжнародному рівню; стимулювати розвиток матеріально-технічної бази та соціальної інфраструктури закладу; інформувати громадськість про фактичний рівень підготовки випускників.

Процедура проведення акредитації в США визначається Комісією з акредитації ВНЗ Південної асоціації університетів та шкіл. Якщо навчальний заклад отримав акредитацію від цієї комісії, це означає, що місія цього закладу відповідає меті вищої освіти, навчальний заклад має ресурси, програми і надає освітні послуги, встановлює чітко визначені цілі і задачі та успішно їх досягає. Процес первинного надання та подовження акредитації передбачає самооцінку і рішення, схвалене на її основі, здійснені закладом, зовнішнє оцінювання аналогічним навчальним закладом та вердикту членів Комісії з акредитації ВНЗ. Університети, що отримали акредитацію, періодично проходять зовнішню перевірку свого керівництва, штату, споруд та обладнання, студентів, опікунів тощо відповідно вимогам.

Порядок проведення акредитації в Україні регламентований "Положенням про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у ВНЗ та вищих професійних училищах". Акредитація проводиться з ініціативи навчального закладу і складається з етапів: проведення самоаналізу; подання заяви про проведення акредитаційної експертизи та матеріалів акредитаційного самоаналізу; проведення попередньої експертизи; проведення експертами МОН акредитаційної експертизи ВНЗ та підготовка експертних висновків; розгляд справи на експертній раді державної акредитаційної комісії (далі ДАК) у присутності представників ВНЗ; розгляд справи на засіданні ДАК; оформлення в ДАК сертифіката про акредитацію.

Порівнюючи процедури акредитації навчальних закладів в Україні та Америці, слід відмітити про їх значну відмінність у структурі. В Україні головними є два етапи проведення акредитації: самоаналіз, який допомагає впевнитись у відповідності показників своєї роботи Критеріям акредитації та вимогам нормативних документів, що регламентують роботу ВНЗ та безпосередньо акредитацій на експертиза, що проходить за умови відповідності поданих матеріалів нормативно-правовим актам. Додатково виділяють такі етапи як:

подання заяви про проведення акредитаційної експертизи та матеріалів акредитаційного самоаналізу, проведення попередньої експертизи, перерахунок коштів на організаційне забезпечення проведення акредитації, підготовка наказу про проведення експертизи та направлення експертів до ВНЗ, підготовка висновку про можливість акредитації, розгляд справи на засіданні та експертній раді ДАК, затвердження рішення та оформлення сертифікату про акредитацію.

Порядок проведення акредитації в США має дещо іншу структуру, проте також ґрунтується на двох головних етапах: самооцінка (самоаналіз) і рішення, схвалене не її основі. На етапі самооцінки навчальний заклад має представити два окремих документи: сертифікація на відповідність та план покращення якості. Сертифікація, в свою чергу, включає три оцінки ступеня відповідності до: основних вимог, загальних стандарті та федеральних вимог.

Слід зазначити, що акредитація американських освітніх установ в першу чергу базується на принципі чесності, як одного з основних критеріїв вищої освіти і визначає відносини між Комісією та кожним з її членів і закладами-претендентами.

Етап самоаналізу в Україні включає 13 розділів: *загальна характеристика навчального закладу* (історична довідка, основні етапи розвитку, рівень акредитації, структура та наповненість, кількість та якість викладацького складу, наявність ліцензій, сертифікатів, документів про право володіння тощо); *формування контингенту студентів* (форми і методи профорієнтаційної роботи, довузівська підготовка, якісні і кількісні показники прийому); *зміст підготовки фахівців* (забезпеченість закладу документацією, ОКХ, ОПП, робочими навчальними планами, програмами дисциплін, їх затвердження відповідно стандартів); *організаційне та навчально-методичне забезпечення навчально-виховного процесу*: (система планування навчально-виховного процесу, структура управління і контролю, виконання робочих навчальних планів і робочих програм дисциплін, методичне забезпечення лабораторно-практичних робіт, забезпечення літературою); *кадрове забезпечення навчально-виховного процесу* (система підбору кадрів, підвищення кваліфікації та атестації, зміни у складі науково-педагогічних кадрів); *матеріально-технічне забезпечення навчального процесу* (санітарно-технічний стан будівель і споруд, умови експлуатації, забезпеченість обладнанням, наявність санітарного нагляду); *виховна робота* (формування інтелектуального та світоглядного розвитку студентів, форми і методи

роботи, результативність виховної роботи); *науково-дослідна, виробнича діяльність і міжнародні зв'язки* (розвиток фундаментальних і прикладних досліджень, захист авторських прав та системи наукової інформації, підготовка наукових кадрів, договори з іноземними фірмами, розвиток договірних відношень); *фінансово-господарська діяльність* (рівень забезпеченості навчального процесу, фінансування, економічні взаємовідносини з іншими установами); стан *соціально-побутової сфери* (умови роботи, навчання і проживання співробітників і студентів, організація та реалізація соціальних програм); *якість підготовки і використання випускників* (виконання курсових і дипломних проектів, ККР, механізм працевлаштування та забезпечення місцями роботи); *перелік зауважень (приписів) контролюючих органів та заходи з їх усунення* (зауваження та приписи контролюючих органів та заходи з усунення зауважень та хід їх виконання); *підстави для акредитації ВНЗ* (висновок щодо відповідності або невідповідності діяльності ВНЗ державним вимогам).

Американська система акредитації охоплює три різні складові на цьому етапі: відповідність основним вимогам, загальним стандартам та федеральним вимогам. Основні вимоги висуваються до: освітніх програм, зокрема розподілу кредит-годин на семестр по кожному з освітніх рівнів, наявності успішного завершення попередньої загальної освіти, забезпечення штатними працівниками, бібліотечними колекціями та навчально-інформаційними ресурсами, фінансових звітів та матеріальних ресурсів.

Загальноосвітні стандарти встановлюють вимоги у наступних областях: *місія навчального закладу* (постійно діючий документ, що направляє дії навчального закладу та містить юридичні повноваження); *управління та адміністрація* (врегулювання конфліктів, визначена організаційна структура, наявність договорів співробітництва з іншими установами); *програми* (схвалення навчальних програм, якість навчальних практик та програм, використання навчальним закладом новітніх, визначення компетенцій та вимог для бакалаврських та пост-бакалаврських програм); *викладацький склад* (прийом компетентних викладачів, оцінювання їх ефективності та постійний професійний розвиток); *бібліотека та інші навчальні ресурси* (забезпечення навчально-інформаційними ресурсами, достатня кількість кваліфікованого персоналу); *студенти і їх обслуговування* (права, обов'язки і правила поведінки студентів, забезпечення захисту, конфіденційності і цілісності

даних); *фінансові ресурси* (проведення аудиту усіх фінансових допоміжних програм, відповідно до вимог та їх контроль); *фізичні ресурси* (контроль над усіма зовнішніми ресурсами, забезпечення безпечного середовища для всіх член студентської громади). Федеральний закон включає в себе вимоги, з допомогою яких Комісія оцінює навчальний заклад відповідно до критеріїв, розроблених департаментом освіти США. В межах процесу оцінювання, навчальний заклад повинен документально підтвердити відповідність цим критеріям.

Етап акредитаційної експертизи є чітко виділеним та структурованим в українській процедурі акредитації та включає чотири ступені. Перший – порядок проведення та програма експертизи – починається зі вступної наради, що проводиться на початку роботи комісії у ВНЗ, далі експертна комісія перевіряє достовірність поданої раніше університетом інформації, потім проводиться заключна нарада, за результатами якої експертна комісія готує мотивований висновок про можливість акредитації спеціальності.

Проведення замірів залишкових знань та оформлення їх результатів містить розгорнуті вимоги до проведення комплексних робіт, на основі яких можна виявити недоліки у підготовці фахівців та розробити заходи по їх усуненню. Структура і зміст експертних висновків включає: оформлення результатів експертизи, виявлення розбіжностей між інформацією наданою навчальною установою та даними перевіреними акредитаційною комісією. Заключною ланкою є формування акредитаційної справи, яка містить порядок її оформлення та інформацію щодо документів які можуть бути додані в разі потреби.

Останнім етапом американської акредитації можна вважати відповідальність інституту за політику Комісії, хоча в цілому процедура не виокремлює безпосередньо акредитаційну сертифікацію. На цьому ступені комісія навчального закладу акредитує всю установу, його програми і послуги та відповідає за оцінювання усіх значних змін, щоб оцінити узгодження або неузгодження цих змін зі стандартами. Також висувуються вимоги до оприлюднення інформації про навчальну установу, згадується принципи чесності та прозорості.

Отже, в цілому процедури є дещо схожими, оскільки вони ґрунтуються в основному на двох етапах (самоаналіз та безпосередньо акредитація), проте українська акредитація прописана більш ширше, поетапно та з дрібницями, на відміну від американської, де описується все поверхово, хоча є додаткові вимоги (принцип чесності, федеральні

вимоги). Проте кожен з цих етапів потребує глибшого вивчення та порівняння оскільки кожна складова процедури має свої національні аспекти.

Література

1. Шишов С.Є., Кальней В.А. Моніторинг якості освіти у школі. М., 1998.
2. Стандарти і моніторинг освіти // Науково-методичний журнал. 1998. №3.
3. Принципи акредитацій: основи для покращення якості // Південна асоціація університетів та шкіл / Декатур, Джорджія: 5-е видання, 1-а публікація. – 2001
4. Акредитація. Організація та проведення у вищих навчальних закладах України. С.І. Андрусенко, В.І. Домніч / МОН України, - К.: КУЕТТ, - 2003
5. Ельбрехт, С.О. Стандартизація вищої освіти як засіб удосконалення професійної підготовки фахівців/ Краматорський економіко-гуманитарний інститут, 2011.

ПРОЦЕДУРЫ АККРЕДИТАЦИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ В УКРАИНЕ И США

Н. М. Ридей, А. А. Шолудяк

В статье представлены основные сведения о процедурах аккредитации в США и Украине, проведена их сравнительная характеристика. Выделенные ключевые общие и отличительные черты этапов аккредитационной сертификации и самоанализа университетов.

Ключевые слова: принципы аккредитации, учебное заведение, экспертная группа, самоанализ, аккредитационная экспертиза.

PROCEDURES FOR THE ACCREDITATION OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE USA AND UKRAINE

N. M. Ridey, A. A. Sholudak

The paper presents basic information on procedures for accreditation in the U.S. and Ukraine, held their comparative characteristics. Dedicated key differences and similarities stages of certification and accreditation of universities introspection.

Keywords: principles of accreditation, school, peer group, self-examination, accreditation examination.

Шолудяк Анастасія Анатоліївна – аспірант кафедри методики навчання та управління навчальними закладами Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна), Nasik_@ukr.net

Ридей Наталія Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної та культурно-виховної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна) Nasik_@ukr.net

*Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Амеліна С.М.
Reviewer - doctor of sciences, professor S.M. Amelina*